

ZGODNJA

DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin.. ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIV.

V Ljubljani, 1. februarija 1901

List 5.

Neomadeževani Cvetlici.

Bodi slavljena Devica!
Ti najlepša si cvetlica
Jesetovega rodu.
Bila v Božjem si zavetji,
Lepa krasna, vedno v cvetji,
Kinč Sijonskega gradu.

Gledal prorok Izaija
Te je v duhu kdaj, Marija!
Te Brezmadežno slavil.
Slava Cvetka Izraela!
Ti človeštvo si otela
Sužnosti, peklenskih sil.

Oj osreči vse rodove,
Z rajskim Detetom — duhove
Vmiri in zatri jim strast.
Naj mu vse v ljubezni služi,
V slavo božjo vse se druži:
Njemu, Tebi speva čast!

Radoslav Silvester.

Blažena Mlada Premislova, opatinja.

8. februarija.

Česki knez Boleslav I. je l. 935. umoril svojega brata sv. Venceslava. Tega dejanja se je zelo kesal ter je postal dober vladar, vzgojil je tudi svoje otroke prav bogoljubno. Njegov najstarejši sin in naslednik na prestolu, knez Boleslav II., se imenuje Pobožni; drugi njegov sin Strahvas je postal menih benediktinec; staraša hči Dobravka se je l. 965. omožila s poljskim knezom Mečislavom in je mnogo storila na Poljskem za katoliško stvar. A Mlada, mlajša hči Boleslavu I., se je pa proslavila s svojimi velikimi vrlinami.

Odlikovala se je zlasti po svoji prijaznosti, dobrotljivosti in poslušnosti. Poznala je tudi jako dobro sveto pismo. L. 966. je potovala v Rim

k papežu Ivanu XIII. s prošnjo svojega očeta Boleslava I., da bi bila v Pragi pri cerkvi sv. Vida ustanovljena samostojna škofija. Pri tej priliki je izrazila sv. Očetu željo, da hoče dati slovo svetu in se posvetiti Bogu. Zato ga je prosila, da bi smela ustanoviti v Pragi samostan redovnic benediktinek. Papež ji je obe prošnji jako rad uslišal. Mlada je potem vstopila v benediktinski samostan v Rimu in napravila obljube čistosti, ubožnosti in pokorščine. Sv. Oče sam ji je dal redovno ime Marija in jo imenoval opatinjo novega samostana v Pragi. Vročil jej je listino, s katero dovoljuje ustanoviti v Pragi škofijo in samostan benediktinek. Med tem je umrl Boleslav I., 15. julija 967. Potemtakem je Mlada vrnivši se iz Rima oddala papeževo listino njegovemu nastopniku, svojemu bratu Boleslavu II., s čegar pomočjo je na to pri cerkvi sv. Jurija ustanovila prvi ženski samostan na Českem.

Knjeginja opatinja Mlada je na to do svoje smrti živela v samostanu, služila z veliko pobožnostjo Bogu ter skrbela za izveličanje svojih redovnih sester. Tu je umrla 8. februarija 994. Ljudstvo in redovnice so jo častile kot svetnico.

Iz českega: „Cirkev vítězná — František Ekert“.

— k —

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

(Dalje.)

XVI.

Šmartin pri Kranju.

Podružnice.

1. Srednje Bitinje.

Sredi sorškega polja in precej daleč od vasi so postavili podružnico sv. Ursule v Sred-

njih Bitinjah. Njen visoki stolp se vidi po vsej prostrani ravnini.

Poglejmo v davno preteklo 5. stoletje, ko je vladal hunski kralj Atila (434—453) strahujoč vso Evropo. Po pravici so mu rekli „šiba božja“. Njegova oblast je segala od Volge do Rena, od severnega do črnega morja, davek mu je moral plačevati celo vzhodno-rimski cesar. Ob tem času so oblegali poganski divjaki mesto Kolin ob Renu (451). Tu je bilo zbranih mnogo iz Britanije pribeglih kristijanov, ki so se umaknili zaradi preganjanja iz svoje domače dežele. Med njimi je bila tudi sv. Uršula in veliko njenih tovarišic. Odšle so sicer nevernikom v domovini, toda prišle v še bolj kruto hunsko oblast v Kolinu. Posekane z mečem ali postreljene s puščicami so prejele venec mučeništva in devišтва. Lepa je podoba, ki nam predstavlja množico nežnih devic z znamenjem zmage, s palmovo vejo v roki

O stari cerkvi ni več sledu, poročajo nam pa zanesljivi viri, da je bila lesena. Ako bi imeli tako zgradbo ohranjeno še dandanes, cenili bi jo gotovo visoko in skrbno varovali kot zgodovinsko posebnost. V starih časih je bilo več cerkva iz lesa iztesanih, ob koncu 15. in v začetku 16. veka so je nadomeščali z zidanimi v gotškem slogu, le strop v ladiji so delali še lesen ter ga okinčali s slikami in rezbarijo. Podružnica sv. Uršule je ostala celo do 17. stoletja v prvotnem stanu. Podreti jo je dal še le župnik Jurij Kramaršek (1614—1632) in je postavil sedanjo. Škof Tomo Chrön jo je slovesno posvetil l. 1616 v čast sv. trem kraljem in sv. Uršuli. Obok svetišča je zanimiv v tem oziru, ker kaže s svojimi tankimi rebri zadnje sledove gotike, ki prehaja v tej dobi že v renesanso. Slika sv. Uršule v velikem oltarju je spominjek umetnosti stare šole, različni obrazi z dobro ohranjenim koloritom delajo podobo živahno in očesu prijetno. Stranska oltarja, v katerih častijo sv. Jakoba Velikega in sv. Barbaro, sta bila izdelana v barok-slogu eno leto po cerkvenem posvečenju (1617).

V zvoniku, ki je podoben onemu rožinvenške cerkve v Kranju, visita dva majhna zvonova s premerom 85 : 72 cm in z glasovoma a—h = 1, 2. Lični hiši božji bi privoščili boljših zvonov, to tembolj, ker ima stolp dosti prostora za težje zvonilo.

Večji zvon je Ivan Jakob Samassov iz l. 1790. Križ, Marija s sklenjenima rokama, sv. Margareta drži zmaja na verigi. Ko je l. 1836 ob desetih zvečer treščilo v zvonik, stajale so se zvonu korenine (krona), da je padel na tla. Dali so ga kar kovaču v popravo, ki mu je vdela železen pokrovček in pritrdil k pokrovčku nove korenine! Na izviren način popravljen poje do danes, a drugo vprašanje je: kako? Ker bron zaradi železnega dostavka ni več celoten, ne more krožiti glas zgoraj okoli, odmev je pretrgan in zato mnogo slabejši kakor pri celem

zvonu. Vendar se dajo poškodovani zvonovi zboljšati, da jih ni treba preliti, temveč se samo razpoke zalijejo z bronovino. Zvon dobi zopet dober glas in stroški niso veliki. Gledé takih poprav se odlikuje livarna Ohlsson v Lübeck-u; ali so kaj takega že poskušali naši zvonarji, ni znano. Vsekako bi marsikatera cerkev prihranila lepo svoto, in zvonovi bi ostali do poznih let, če bi se počenim, namesto je stolči in preliti, zalivale razpoke.

Manjši zvon s težo 361 funtov iz livarne Anton Samassove 1837. Križ, rožinvenška Mati božja, svetnik s križem in knjigo v roki.

2. Zgornje Bitinje.

Lep, raven prostor med Šmartinom in Loko je bil do 11. stoletja skoro popolno izprazen; manjkalo je ljudstva, ki bi ga obdeleževalo. Da bi se zapuščeni kraji spremenili v rodovitno polje, pokličejo takratni gospodarji, brizinški škofje, mnogo svojih rojakov z Bavarskega ter jim izročé v naselbino vso okolico, ki dobi vsled tega ime Officium Bavarorum t. j. županstvo ali zadruga Bavarcev. Ljudje so govorili nemški jezik, in še o Valvazorjevem času (1641—1693) se je slišala po Bitinju nemško-slovenska govornica; a današnji prebivalci so menda že popolno pozabili prvotno domovino svojih prednikov — o nemškem jeziku pa jim že dolgo ni ne sluha, ne duha.

Bitinje je dolga vas, prav za prav tri vasi, namreč: Zgornje, srednje in spodnje Bitinje. Prvi dve pripadate Šmartinu, zadnja Žabnici. Tu (v spodnjem Bitinju) je stala v predavnem času cerkev sv. Vida, po kateri se je imenoval že l. 1160 ves kraj Vitingen, pozneje Veitingen in slednjič popačeno Feichting*).

Tudi sv. Tomo, zavetnik zgornjega Bitinja stanuje že več stoletij med vaščani. Stolp s svojimi romanskimi linami spričuje najbolj zanesljivo, da so ga postavili v dobi, ko pri nas gotski slog še ni bil v navadi. Iz poznejšega časa je cerkev, ker ima svetišče gotško obliko. Posvetil jo je škof Krištof Rauber l. 1521.

Rauber, vladajoč kot drugi ljubljanski škof od 1497 do 1536, je posvetil veliko cerkva v naši domovini. Rojen krog 1470 je bil v mladeniških letih imenovan škofom (1488), toda ker še ni prejel mašnikovega posvečevanja, oskrboval je mesto njega vladikovino puljski škof Jurij plem. Kirchberg toliko časa, da je Rauber postal mašnik (1493). Štiri leta pozneje posvečen v škofa (1497) je združeval v

*) A. Koblar: Loško gospodstvo brizinških škofov. (Izvestja muzejskega društva 1891).

svoji osebi več posvetnih dostojanstev ter se kot pogumen vojščak vdeleževal takratnih vojska. Bival je večjidel v Gornjem Gradu, v Lipnici (Leibnitz) in pozneje na Dunaju, kjer je po kratki bolezni umrl 26. oktobra 1536. Pokopali so ga vsled njegove želje v Gornjem Gradu.*)

Pri starih cerkvah se vidi na vnanji steni orjaška podoba sv. Krištofa. Kaj, ko bi bila spominj škofa Krištofa Rauber, ki je — kakor zgoraj omenjeno — posvetil več cerkva na Kranjskem? O sv. Krištofu mučenem krog l. 250 na Jutrovem, pripoveduje namreč legenda, da je zaradi svoje velike postave prenašal ljudi čez vodo. Nekdaj ugleda otroka, mило prosečega, naj ga prenese čez reko. Reprob (tako je bilo poprej Krištofu ime) zadene dete na ramo, gre ž njim opirajoč se na palico čez vodo. Toda valovi začnejo naraščati, otrok postaja vedno težji in Reprob zavpije: „O, kako si težak, zdi se mi, kakor bi ves svet slonel na meni“. Deček odgovori: „Jaz sem Krist, tvoj gospod; ker si me nosil, zval se boš zanaprej Kristoforos t. j. Kristanosec. Svoje palico zasadi v zemljo in palica bo ozelenela v znamenje moje mogočnosti“. Vsled te pobožne pravljice slikajo sv. Krištofa stoječega v vodi, s Kristom na ramenu in s svežo palico v roki. Sicer pa utegne imeti podoba tudi splošen krščanski pomen. Vsi smo po rojstvu reprobati (zavrženi), a voda sv. krsta nas je prevstvarila v otroke božje in dobili smo častno ime „kristijanje“. Na ta način bi bil sv. Krištof simbol nevernega in vernega človeka.

O majheni cerkvi v zgornjem Bitinju je še opomniti, da ima samo en oltar s sliko sv. Toma, katero je izvršil P. Künl l. 1853. Stranskega oltarja sv. Filipa in Jakoba, omenjenega pri škofovi vizitaciji l. 1631, sedaj ni več.

Dva zvonova s premerom 77 : 66 cm pojeta v celem tonu $h - \text{cis} = 1, 2$.

Večji zvon s podobami: Križ, Marija z Jezusom v naročju, sv. Josip. Teža 426 funtov. Zvonar Anton Samassa 1850.

Manjši je iz livarne Ivan Jakob Samassove l. 1799. Križ, Mati božja s sklenjenima rokama, sv. Peter.

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje prihodnjič.)

Svečnica — Darovanje Gospodovo.

(2. februarija.)

Štirideset dni je minulo, odkar so angelji v lepi noči oznanjali pastirjem rojstvo Kristovo. Postavi, ki je velevala judovskim materam, naj gredo v tempelj, da se tam očistijo in z darom odkupijo svojega prvorojenca, se je podvrgla tudi Marija. Nje sicer ni vezala, saj je bila čista, neomadeževana devica pred porodom, v porodu in po porodu. A ta devica-mati se

je uklonila postavi in prinesla Gospodu dar, ki je prekosil darove vsake matere-kraljice. Ni prinesla za povedanih običajnih golobov, ne jagnjet, ona je prinesla v dar svojega edinorojenega sina, Izveličarja. Ponižna dekla Gospodova ga je darovala nebeškemu očetu moleč: Glej tukaj, oče nebeški, Tvojega in mojega sina. Prinašam Ti ga v dar, da storiš z njim, kar si z njim v Svojih večnih sklepih sklenil storiti. Verujem, da je On Izveličar sveta, kateremu je odrešiti človeški rod s svojim trpljenjem in smrtjo na križu. A glej, Tvoja pokorna dekla sem, zgodi se popolnoma Tvoja volja!

Da, Marijin dar prekaša darove vseh mater, katere so sploh kedaj darovale. Ker pomislimo le, kdo je daroval, kdo je bil darovan, in v kak namen je bil darovan.

Kdo je daroval?

Darovala je najčistejša devica, devica-mati in ta je darovala svojega jedinca in tega je darovala v blagor, v odrešenje sveta. Marija je dobro vedela, da je njen sin tisti, o katerem pripoveda sv. pismo, katerega so napovedali proroki bednemu človeštvu; da pride kmalu rešenik. Saj je izvedela to po angelju Gabrijelu, kateri jej je oznanil, da rodi ona Njega, ki človeštvo reši greha. Dobro je vedela, da bo nje sin prištet med razbojnike, da skonča svoje življenje na sramotnem lesu križa. Vedela je, da bo nje lastno dušo presunil meč bolečin, a darovala ga je. Simeon jej je prorokoval, da postane mati bolečin, kraljica mučencev. Videla je v duhu svojega sina omagovati pod težo križa, slišala v duhu udarce kladiva, ko so pribijali Jezusa na križ. Marija je vse to videla, slišala v duhu vse trpljenje svoje, vse trpljenje nebeškega deteta, a vendar je privolila v ta neskončni dar: „Glej, dekla sem Gospodova . . . zgodi se mi po Tvoji besedi“.

Kdo je bil darovan?

Marija je darovala svojega jedinorojenca za nas nebeškemu očetu. Kako je bil tega daru vesel Bog, kako ga moramo biti veseli še le mi. Mi vemo, da se je pričelo tu naše odrešenje. Sin Božji je moral umreti, da nas grešnike spravi z Bogom. A Jezus je bil tudi Sin Marijin. V Marijinih rokah je bilo torej naše odrešenje. Ako bi ona ne bila radovoljno darovala svojega sina v trpljenje in smrt, rod človeški bi bil še ostal v satanovi sužnosti. A ljubila je nas in niso je strašile žale misli na svoje trpljenje, ne na Jezusovo trpljenje. Vklonila se je Božji volji, našim potrebam in govori pomenljivi: — „Fiat“ — t. j. „Naj se zgodi“.

V kak namen je bil Krist darovan?

Prostovoljno je prinesla Marija Bogu svoj dar, prostovoljno storila vse le za nas! Kakšen dar pa prinesemo mi Mariji v zadostilo. Pač uajprijetnejše bo Mariji, ako po njenem izgledu vselej, povsod v vseh rečeh skušamo ugoditi božji volji, da govorimo vedno z Marijo, vedno ponavljamo: „Zgodi se božja volja!“ Tako prenašajmo po Marijinem izgledu vse križe in težave, v upu, da nam dojdejo od Boga. „Zgodi se tvoja volja!“ s temi besedami sprejmimo vsako nadlogo, vsako trpljenje, vse prinesimo Bogu v dar, Bogu v čast.

Da pa bode naš dar Bogu tem bolj prijeten, izročimo ga Mariji, da ga ona predloži Bogu. Ona naj

*) Fr. Šmid: Paberki iz admontskega arhiva. (Izv. muz. društva 1897).

nam sprosi milosti, da bode vse naše življenje Bogu prijeten dar in da bomo ob smrti uri z veseljem šli s tega sveta, po izgledu starčka Simeona uživati v sveto nebo Onega, ki ga je Bog pripravil v izveličanje vseh narodov.

L. P.

Slava Mariji.

Marijino češčenje je svetilka na potu, ki pelje k Bogu. Ta svetilka nas razsvetljuje in osrčuje, da varno potujemo dalje.

Ono ni le kras, kinč, tudi ne samo pripomoček katoliški veri, — ne, ono je del njenega bogočastja.

Po Mariji je prišel Bog k nam, pojdemo i mi po Mariji k Bogu.

L. P.

O čistosti.

1. Čisti so oni, ki imajo vse čednosti in nobenega greha. Kakor ni zlato čisto, če ni prosto vsake pege, kakor ni nobena pijača čista, če je mešana, tako ni srce čisto, v katerem ne vladajo vse čednosti in le samo te.

Sv. Ivan Zlatousti.

2. O čistost srca! ti veseliš tistega, ki te ima; ti daješ duši peroti, s katerimi poletava v nebo.

Sv. Efrajm.

3. Čistega srca bodite in gledali bodete Boga od obličja do obličja, ne kakor zdaj, ko ga vidimo v temni megli, v kalnem zrcalu.

Sv. Avguštin.

4. V nebesih je stvarjena in iz nebes je prinesla nebesko življenje na zemljo sv. čistost.

Sv. Ambrozij.

5. Čistost je med čednostimi lilija, ki dela človeka angeljem jednakega. Nič ni lepega, kar ni čisto, in kar je lepo, je le sv. čistost.

Sv. Fran Saleški.

6. Čiste duše so angeljev novi rod, katerega je Bog postavil na zemljo, da bi ga čistili angelji v nebesih.

Sv. Hieronim.

7. Ali so bili Elija, Elizej, sv. Ivan ljubitelji sv. čistosti in kaj različni od angeljev? Nikakor ne; nekak razloček je bil le, da so ti imeli na sebi umrljivo naravo, angelji pa ne.

Sv. Ivan Zlatousti.

L. P.

Cerkveni sveti časi in dnevi v staroslovenščini.

Ne poznam slovanske knjige, katera bi mi izbujala toliko pristréne radosti in svetega spoštovanja, nego staroslovenski misal. Imenitna knjiga je to, častiljiva po starosti, sveta po vsebini. Že papež Urban VIII. je potrdil s pismom z dne 29. aprila 1631 no v glagoliški misal. Pred seboj imam ta misal, izdan v Rimu l. 1741. Tu se nahaja rimski obred za najsvetejše opravilo na zemlji, za daritev sv. maše vse dni celega leta, v prekrasni, mili staroslovenščini. Kaj je staroslovenščina? Ne bom se tu spuščal v raz-

pravo tega vprašanja. Omenjam le, da je ta jezik v bližnjem sorodstvu z našo slovenščino ter skozi in skozi prepleten uprav s slovenskim življenjem. In to je čisto naravno; saj sta izumitelja staroslovenskega pismenega jezika, sveta blagovestnika Ciril in Metod, morala spoznavati ter za svoje blagovestovanje vpoštevati živo slovenščino v nekdanji Panoniji.

Staroslovenska beseda v obredoslovju, to je naš ponos, naša čast in dika. Zato menim, da utegne objava staroslovenskega poimenovanja gledé cerkvenih časov in praznikov zanimati tudi tega ali onega izmed čitateljev „Daničinih“.

V hvaležni spominj dragocenih milostij in dobrot, katerih nam je skazal in še skazuje trojedini Bog, delimo cerkveno leto v tri dobe: v božično, velikonočno in binkoštno. V tem redu bomo zasledovali in navajali posamezne sv. čase in praznike.

I.

Čas štirih tednov tik pred božičem imenujemo po latinščini advent, t. j. prihod. V cerkveni staroslovenščini se imenuje ta čas „prišestvije“. Misal govori o „nedelji“ prvi, vtoriji, tretji in četrti „prišestvija“. Dnevi v tednu se zovejo i ondi nedelja, ponedelnik, vtornik, sredo, četvrtok, petok, sobota. Za besedo teden pa rabi staroslovenščina izraz „sedmica“. Istotako se naš „kvaterni“ teden, n. pr. po tretji adventni nedelji, zaznamuje staroslovenski s čisto slovanskim izrazom „čtetverovremenaja sedmica“; od tod „čtetverovremenaja sredo“, „čtetverovremeniji petok“, „čtetverovremenaja sobota“.

Bližja priprava za božič je naš „postni dan“, v hrvaščini imenovan „badnjak“, a v staroslovenščini „navečerje roždestva Gospodnja“. Predprazniško večerno službo božjo imenujejo Slovenci sploh „večernice“. Za to pravijo, da ob sobotah popoldne zvoni „večernico“. Ob romarskih shodih pa obhajajo na predvečer „večernice“.

Naši polunočnici pravi staroslovenski misal: „misa v noči“, naši zornici ali drugi maši pa „misa v zarji“.

Rojstvu Gospodovemu sledi „praznik sv. Stefana, prvomučenika“ i. dr. Nedelja v osmini rojstva Gospodovega je „nedelja čez osmicu roždestva Gospodnja“. Dne 1. januarija se obhaja „obrezanje Gospodnje“, ali „osmica roždestva“. Po „osmici sv. Stefana“, sv. „Joana“, ss. „mladenec“ se približa „navečerje epifaniji“, t. j. predvečer praznika razglašenja Gospodovega, ali sv. Treh kraljev. Grškega izraza epifania-prikazanje niso poslovenili.

Za tem sledi šest nedelj po „epifaniji“, in na vrsto pridejo nedelja „sedmodesetnaja“, „šestdesetnaja“ in „petdesetnaja“. S prvo se pričinja velikonočna doba.

Evangeljska knjiga za ljubljansko škofijo je krstila te tri nedelje na ime: prva, druga, tretja predpepelnična nedelja. Znano je, da se je pričenal svoj čas štiridesetdanski post v nekaterih krajih že sedemdeseti, v drugih šestdeseti ali petdeseti dan pred veliko nočjo. V spomin te nekdanje vreditve so ohranile tri nedelje pred pepelnično sredo zgornja imena in postni obred. Želeti bi bilo, da bi se v soglasju z

rimskim obredom tudi pri nas vdomačila imena: nedelja sedemdesetnica, šestdesetnica, petdesetnica*).

V „sredu pepelnuju“ se pričinja prav za prav štiridesetdanski post, ali staroslovenska „četiredesetnica“. Čital sem nekje v tem pomenu tudi besedo „mesopust“. Pred mašo pepelnice srede se blagoslavljajo „pepeli sotvoreni od vetvija masličnago (od vejevja oljkinaga), ili inih dreves“. Polagaje pepel vernikom na glavo, govori mašnik: „Pomni človeče, jako prah jesi, i v prah vozvratiši se“. (Pomni človek, da si prah in se v prah povrneš).

Sledi šest nedelj v „četiredesetnici“. Teden po prvi postni nedelji je „četerovremenaja sedmica četiredesetnice“. Peta nedelja v postu, naša „tiha“, hrvatska „glušna“ nedelja, se zove v staroslovensčini po latinščini posneto „strastnaja“ nedelja, t. j. nedelja trpljenja, ker se pričinja cerkev od tega dne jačje pečati s trpljenjem Kristovim. Našo cvetno nedeljo pozna tudi staroslovenski misal z imenom „cvetnaja nedelja“. V nekem drugem staroslovenskem viru sem čital v tem pomenu izraz „vrbnica“. Ta dan blagoslovi mašnik, (staroslov. „jerej“, „čistitelj“, „svetitelj“, „sveštenik“), „vetvije finik (palem) i maslin (oljik), ili inih dreves“. Po blagoslovljenju se vrši „procesija“. Mej obhodom se zapoje pri zaprtih cerkvenih vratih slavospev, kojega začetek slóve:

Slava, hvala i čest, tebi budi
Carju Hriste Iskupitelju;
Jemuže otročeskaja krasota
Speva osana blagočestivo, i dr.

Mej mašo se bere ali poje „strast“ (trpljenje) Gospoda našega Isusa Hrista po Mateju“.

V „nedelju cvetnuju“ se pričinja „velikija sedmica“, ali naš veliki teden.

Prof. Ioan Komljanec.

(Dalje pride.)

O pogovorih.

Jezus Krist pravi: „Za vsako prazno besedo, katero bodo ljudje govorili, bodo odgovor dajali sodni dan.“

To velja zlasti ljudem, ki se shajajo v družbah pri jedi in pijači, v kavarni i. dr.

Kakšni naj so torej naši pogovori?

A) Pogovor bodi resen, ne otročji, primeren osebam in njihovem stanu; koristen, poučljiv, tudi mikaven ali interesanten. S pogovori naj se širi obzorje splošne ali pa strokovne znanosti. Tudi šaljiv sme biti, toda v šali ni prestopati meje dostojnosti, npravnosti in izobrazbe ter olike. Zdrava, pristna šala še poslasti društveno življenje in občevanje.

B) Da se človek v pogovorih ne pregreši zoper resnico, to tirja že osma zapoved božja. Paziti je pa tudi na to, da z besedo ne pohujšamo bližnjega ter ga ne žalimo in mu ne očitamo kake napake, ne zbadamo, da bi ga imeli za predmet neslane šale. Sv.

*) Gl. »Danica« 1899, št. 8, str. 61. Župnik Vrhovnikov spis: »Sedemdesetnica — šestdesetnica — petdesetnica«.

Uredn.

Pavel pravi: „Nečistost se še ne imenuj med vami“. Pripeti se pa lahko kako nespodobno govorjenje v družini, v kateri se sicer prijatelji snidejo, pa ima eden ali drugi spačeno srce. — Nekega dne je sedelo več gostov v gostilni pri obedu. Dva sta jela prav nespodobno govoriti. Tretjemu je presedalo to govorjenje, zato je rekel onima dvema: „Ali nehajta tako govoriti, ali pa vstanem od mize in grem“. Osramočen eden izmed onih dveh odgovori: „No, no, bote pa zdaj Vi govorili svojo modrost“. Tretji pravi: „Tega ne vem, ali modro govorim ali ne; to pa znam, da kedar vi govorite, takrat gnojnica teče iz vaših ust“. Umolknila sta ona dva zlojezičnika in obed so nadaljevali na to vsi trije.

V družbi ne gre katerega navzočih žaliti s tem, da bi ga zbadali, šalili se iz njega ali pa mu česa očitali. Primeri se čisto, da v družbi postanejo družbeniki izgovorni. Vsled povžite pijače drug drugega zbadajo s pikrimi besedami ali pa neslanimi šalami; po takih besedah se užalencu obudi nevolja, gnev, časih srd i. dr. Konec je s tem prijetni družbi in zabavi, kajti ranjeno je bilo srce bližnjemu; grešilo se je zoper ljubezen do bližnjega. In če pazno prebiramo časnike, našli bomo, da je bilo čestokrat povod dvobojem med vojaki in tudi med nevojaki žaljenje z besedo (zbadanje, zlovoljna šala i. dr.)

Župnik Alojzij Kummer.

(Konec prihodnjič.)

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostolstva.

Namen za mesec januarij 1900.

XX. stoletje Jezusu Kristu

Sv. oče so poslali vsem škofom katoliškega sveta okrožnico „o Odrešeniku“. V tej okrožnici izražajo sv. oče svojo radost, da so romali sveto leto v Rim katoličani vsega sveta, ker to je dokaz, da se narodi vračajo h Kristu. Potem pa opominjajo še vsacega posebej, naj pride k Odrešeniku, saj on edin more donesti človeštvu rešitve in miru.

Te besede sv. očeta ob koncu stoletja spominjajo nas prizora iz svete povestnice. Ko se je namreč odpravljaj mladi Tobija na daljno pot v mesto Rages na Medijanskem, pozval ga je njegov stari oče, naj si poišče zvestega spremljevalca, in ko ga je bil našel, blagoslovil ga je rekoč: „Potujta srečno, Bog naj bode na vajinem potu, in angelj njegov naj vaju spremlja!“ (Tob. 5. 21.) — Novo stoletje je podobno takemu mladeniču, ki namerava odpotovati v daljno deželo in sicer po potu, kjer utegne zaiti, in kjer je vse polno nevarnostij. Častitljivi oče krščanstva mu podeli svoj očetovski blagoslov na pot ter mu kaže vodnika, kateremu naj se pridruži, ako hoče varno potovati; pozivlje ga namreč, naj se izroči v varstvo Jezusu Kristu. Kajti on je rojeni voditelj človeštva ter se je tudi sam imenoval pot, resnica in življenje.

Staro, prošlo stoletje se je izgubilo daleč do Krista; preziralo je dostikrat njegove opominje in

svarila, poslušalo pa je vabljuje klice sovražnikov božjih — v svojo neizmerno škodo. Zato je zašlo v najglobljo bedo in nesrečo. Svet blodi okoli nestanovitno, brez ljubezni, drevi za svojimi goljuživimi rešitelji in proroki, ki ga sleparijo za njegovo srečo, in ko je okusil vse prevare, obupa v svoji nesreči, katero si je priklical sam. In vendar je izveličanje tako blizu! V tvoji sredi stoji, sveti v Izraelu, dobri pastir, s srcem polnim moči in ljubezni, ter kliče vsem: „Pridite vsi k meni, ki ste utrujeni in obteženi; jaz vas poživim!“ — Kakor pride tisti, ki je zašel v močvirje ali puščavo, le tedaj do svojega smotra, ako se obrne in gre nazaj, prav tako more najti svet le tedaj zopet svojo rešitev, ako se povrne h Kristu. Sredi zmešnjave in meglene nejasnosti doni njegov rešilni glas: „Jaz sem pot!“ (Iv. 6. 19.)

Krščanske zapovedi morajo postati posameznemu človeku zopet vodilo njegovega mišljenja in delovanja, čeprav so še tako nasprotno skvarjeni njegovi naravi. Pred svetom velja morebiti kot čislán in spoštovan mož, ako se na vnanje lepo obnaša, ako se ravna po pravilih dostojnosti, ako ni nikomur nadležen, ako pusti v miru tuje imetje i. dr., — a njegova notranjost je pri vsem tem gnjila in smrdljiva. Tako „poštenjaštvo“ je mnogim današnjim možem vsa njihova vera.

Duh krščanstva mora dalje zopet napolniti družino. Znani pisatelj Wetzel pravi po pravici: „Ustvarite najboljšo socijalno postavodajo, izpolnite delalcu vse njegove želje — dokler ne iztrgate delalske žene iz tovarne ter je ne vrnete družini, da napravi tam svojemu možu prijazen dom in v krščanskem duhu izreja svoje otroke, tako dolgo je ves vaš trud ničev. Osnujte si šol, kolikor hočete . . . ako ni poleg sina in hčere poštenega očeta in pobožne matere, vsa šolska izomika ni veliko vredna“.

Slednjič se mora tudi javno življenje ukloniti blagodejnemu vplivu krščanstva. Nauki Kristovi morajo biti tudi temeljni stebri države. Sicer se vse maje in trese, nikjer ni miru in varnosti. Bog je izročil svojemu Sinu ne le posameznikov, temveč tudi narode: „Prosi me, in dam ti narode v delež in pokrajine zemlje v tvojo lastnino“. (Ps. 2. 8.) Zato morajo tudi narodi poslušati njegov glas in slediti njegovemu vodstvu.

Ali naj se morda obotavljamo? Ali ni on pot in resnica? Ali ni obljubil: „Kdor hodi za menoj, ta ne blodi po temi, temveč bode imel luč življenja?“ Ta luč, ki sveti pred vsemi, ki gredo za njo, je sv. vera. Kakor mila zvezda razsvetljuje temo našega duha ter pošilja svoje žarke preko ozkih mej tega življenja tja na obrežje večnosti.

Novo stoletje bode nedvombeno še mnogo bolj stoletje luči, nego je bilo prejšnje. Kajti duh človeški bode slavil gotovo še sijajnejše uspehe kakor doslej. Velike poljane znanstva še čakajo, da se jih preišče, mnogo naravnih sil, ktere poznamo še le površno, bode vedel človeški duh izkoristiti. Toda ako pogreši svet luči vere, pogrezne se navzlic vsej prosvitljenosti v globoko noč kakor nekdanji stari paganski narodi. Potem se zglesi zopet beseda, ki je zapisana v sv. pismu o narodih, kateri so odpadli od Boga: „Takrat so bili na zemlji orjaki“. Ljudje so bili iz-

redne telesne velikosti in duševne moči. Čim več so mogli s svojimi zmožnostmi povzročiti slabega ali dobrega, tembolj se je kopičila tudi krivda pregrehe. Zato je bila tudi kazen božja tem groznejša, smrt in pogubljenje se je strnilo nad njimi. Skozi temno oblačno noč je lila ploha brez prestanka, iz čerij in propadov je sililo vodovje na površje, in vode so zagreble vse, kar je bilo živega.

Ali ne čujemo tudi mi že iz dalje gromenja božje jeze? Ali ne vidimo že, kako vstaja povodenj, ki žuga pokopati ves obstoječi družabni red? Edino, kar more odvrniti grozečo roko božje pravice, je povrat k resnici, k veri v Jezusa Krista in v njegovo odrešenje.

Ako postane 20. stoletje zopet verno in to vero tudi dejansko pokaže, bode to stoletje doba blagoslova, potem mu bode tudi Krist pot in resnica, bode mu življenje.

Črnovidi pesimisti, ki gledajo vse skozi temna očala, prorokujejo, da nam donese prihodnjost le slabo, nič dobrega; optimisti pričakujejo od nje le dobro in veselo. Resnica pa je, da bode novo stoletje srečno ali nesrečno, ako se bode vrnilo h Kristu ali pa ne. Zato so sv. oče posvetili že pred dvema letoma ves človeški rod Srcu Jezusovemu. To je vir, iz katerega se izliva življenje po nebesih in po zemlji in ki se razlije kakor izveličalen balzam nad vse rane našega časa. Na Srcu Jezusovem naj se človeštvo zopet oživi, ozdravi in okrepi.

N.

Raznoterosti.

Rimsko Velike relikvije: potni prt sv. Veronike, sulica sv. Longina in del Kristovega pravega sv. Križa so bile tudi kakor običajno koncem drugih jubilejnih let slovesno izpostavljene v uprav končanem jubilejnem letu od 17. do 22. decembra 1900 v cerkvi sv. Petra v Rimu. Že Bonifacij VIII. je povodom pravega jubilejnega leta 1300. priporočal posebno češčenje potnega prta; pozneje se je pridalo tudi še češčenje drugih dveh sv. relikvij. Vsako jutro te kratke dobe, ko so izpostavljeni ti sv. ostanki, bereta dva kardinala na posebnem v ta namen postavljenem altarcu sv. mašo in popoldne se podeli blagoslov s temi relikvijami. Neštete množice od blizu in daleč so prihajale omenjeni čas k tej slovesnosti, da bi počastili presvete spomenike našega odrešenja. Zlasti še koncem izpostavljenja je bila velikanska bazilika sv. Petra prenapolnjena pobožnih obiskovalcev.

L. P.

Odločna nevesta. Nedeljo popoldan pride k župniku v sobo dekle, ki je bila že dvakrat na oklicu. „No, kaj pa ti, draga moja?“ vpraša župnik. „Prosim, gospod župnik, da me ne bote v tretjič klicali“. „Zakaj pa ne?“ „Ravnokar sem se znebila zaročnega prstana. Danes popoldne je bilo, ko smo se vsi napravljali h krščanskemu nauku, že je skupaj zvonilo. Tu pravim Petru: Daj se napraviti, da pojdemo v cerkev! — A, kaj cerkev, mi zavrne, saj brez cerkve in krščanskega nauka se tudi tako lahko živi. Dobro, mu odgovorim, da te poznam; snela sem prstan in ga ženinu vrgla pred noge. Kdor se ne meni za

cerkev in za Boga, ne meni se tudi ne za svojo ženo. Takemu je zakonska zvestoba deveta briga". — Ko bi bile vse neveste, vse žene tako odločne.

— r —

Glavni namen za mesec februarij:

Krščanski duh v družini.

b) Posebni nameni.

- 1.) **Sv. Brigita.** Prazna župniška mesta Pospeševalci molitvenega apostoljstva Uboga vdove in sirote.
- 2.) **Svečnica.** Slovenci. Pospeševanje apostolskega duha v družbah Marijini sinovi in hčere. Grešniki iz navade.
- 3.) **Sv. Blazij, škof.** Zaupanje in stanovitnost v molitvi. Bolniki. Žalostne žrtve civilnega zakona na Ogerskem. Zdravniki
- 4.) **Sv. Veronika.** Sočutje s trpečo cerkvijo. Srčni, nesebični voditelji krščanskega ljudstva. Trgovski stan Edinost med dobromislečimi katoliki
- 5.) **Sv. Agata.** Obvarovanje pred požarom. Društva dealek. Varstvo za deklice po mestih. Apostolstvo krščanskih hčera.
- 6.) **Sv. Tit, škof.** Škofje in duhovniki. Cerkev na Jutrovem.
- 7.) **Sv. Rihard, kralj.** Krščanski duh za vladarje in ljudske zastopnike. Odvrnitev raznih nerednostij v duhovnem pastirstvu. Spreobrnenje indijskih bramancev.

N.

Listek.

Družbe sv Cirila in Metoda božičnice v svojih ljudskih šolah v Velikovci („Dan.“ 1900 št. 51, v Trstu („Dan.“ 1901 št. 2) in na Muti („Dan.“ 1901 št. 3) smo opisali. Še svojih otročjih vrtecev si privzemimo. Celjski vrtec, v oskrbi č. šolskih sestra, nam pod veleskrbnim vodstvom prejšnje veleč. matere prednice Angeline Križaničeve vrlo vspeva. Med šolskimi sestrami in družbo blagodejno posreduje g. prvomestnik celjski podružini dr. Dečko. Radi celjskih tužnih razmer ni tu otrok čez mero veliko; a da se je to malo število dostojno veselilo ljubega božiča, jamči nam šolskih sester vestno izpolnovanje sprejetih dolžnosti. — Mariborski vrtec pod uzornim vodstvom sedanje veleč. matere prednice Stanislave Vohove lepo vscveta. K božičnici je prišlo toliko slovenskega in to odličnega mariborskega občinstva, da je tesnovála prostrana hišina dvorana. Pogumno in razločno so govorili in milo peli otroci ob naslednjem vspredu: 1. M. H. Pozdrav, deklamovala Justina Kmet. 2. Funtek: Otroci, veselje nocoj se glasi, pesem. 3. Igra: Jezušček se prikaže otrokom. Osebe: a. Jezušček, Elza Lešnik. b. Angeljci: Milika Povalej in Pepica Brandl. c. Otroci: Francelj Kager, Jona Stepec, Tone Kavčič in Ljubica Marin. 4. Angelik Hribar: Sveta nebesa, pesem. 5. Poslovenila s. Jeronima: Božični mož. Osebe: Edko Povalej, Francelj Kager, Jona Stepec, Justina Kmet in Micika Spindler. 6. Iz venca: Presveta noč, pesem. 7. S. Jeronima. Igra: Otrok v

rajskem vrtu. Osebe: Edko Povalej, Veronika Šrbela, Jona Stepec, Angeljica Ropas in Micika Pucelj. 8. Iz venca: Sv. Ciril in Metod, pesem. 9. Razdelitev božičnih daril. Razdeljeval jih je preč. g. kanonik Mlakar povdarjajoč, da so otročiči nazoče iznenadili in da se ni kaj tacega od njih pričakovalo. — Otroški vrtec v Pevmi pri Gorici je obhajal božičnico, ki je vspredeovala naslednjim načinom: 1. Veselo, veselo v šolo hitim, pesem. Peli vsi otroci. 2. Pozdravljam te drevesce lično, deklamovala Adela Pintar. 3. Kaj se Vam zdi — pastirci Vi? Božična. Peli vsi otroci. 4. Otroci le semkaj tecite z menoj, deklamoval Anton Zbogar. 5. O preljubi Ješček naš. Božična. Peli vsi otroci. 6. Ti ljubo si, nedolžno dete. Deklamovala Marija Fabro. 7. Zvoni zvonček: linge ling. Pesem. Peli vsi otroci. 8. Češčena bodi Kraljica. Molitev, ki jo je molila Anica Bitežnik. 9. Trudna njiva že počiva. Pele: Anica Bitežnik, Adela Pintar in Amalija Boškin. 10. Otroci, veselje nocoj se glasi, deklamovala Adela Pintar. 11. Trdno dajmo se skleniti, deklamoval Rudolf Komijanec. 12. Zahvala. Dobrot sešteti ni mo goče. Deklamovala Amalija Boškin. 13. Cesarska pesem. Peli vsi otroci. Pevmski vrtec oskrbuje svētna vrtnarica. Po odhodu vrle moči, g. Agneze Staralove, v tržiški vrtec na Gorenskem družba še ni stalno od dala te službe.

(Konec prihodnjč.)

† **Mil škof Ignacij Mrak** rojen 16. oktobra 1810 v Poljanah nad Škofijo Loko je v Marquetti Sevrne Amerike umrl. Mašnikom ga je posvetil k. š. Anton Alojzij Wolf v Ljubljani; škofom 7. februarija 1869 pa nadškof Purcel v Cincinnati. Prvi škof v Marquetti je bil Slovenec, v sluhu svetosti umrli Friderik Baraga; drugi tudi Slovenec Mrak in tretji sopet Slovec Ivan Vertin. Leta 1878. se je škof Mrak, oslabe! ob zdraviji, odpovedal škofijski stolici ter prejel naslov titularnega antinoeškega škofa. Bival je ves ostali čas v zasebnosti, zadnja leta pa prav do smrti stanujoč v marquetsk-m St. Mary-hospitalu, služeč tu po svoji moči bolnikom. 2. januarija t. l. je umrl mož, ki nikdar ni iskal niti slave niti časti — nad 90leten starček, nekoliko več od 7 mesecev mlaji kot Leon XIII. Marquetski škofiji pa načeluje sedaj po bivših 3 Slovencih četrti škof, imenom Eis. (Gl. tudi župnik Kummrov spis „Jakob Trobec“ — „Danica“ 1900; št. 51. stran 405).

Bratovščina vednega češčenja presv. Rešnjega Telesa ima svojo navadno pobožnost dne 7. februarija v Uršulinski cerkvi. Ob 5. zjutraj pridiga in potem med sv. mašo skupno sv. obhajilo.

Škofijska kronika.

Premilostni g. knezškof Anton Bonaventura Jeglič je zadnji dan leta 31. decembra 1900 zvečer ob 6. uri pridigoval v stolnici, ob enajstih se je udeležil skupne ure na čast presv. Rešnjemu Telesu in opolnoči je imel slovesno sv. mašo. Zvečer je počastil s svojim obiskom rokodelske pomočnike v rokodelskem domu in jih po igri v daljšem nagovoru spodbujal k lepemu krščanskemu življenju in vstopu v Marijino družbo. — Na praznik sv. Treh Kraljev 6. januarija t. l. je pridigoval ob pol desetih v stolnici, potem pa je slo-

vesno azistiral pri sv. maši, ki jo je pel preč. g. stolni prošt dr. L. Klofutar. Popoldan je završil v Vodicaх misijonsko pobožnost in vsprejel nad 40 mladeničev in 40 deklet v Marijino družbo. — Od 11. do 13. januarija je nadzoroval uršulinski samostan v Škofiji Loki. Ponedeljek 14. januarija je bila volitev samostanske prednice. Izvoljena je bila na novo veleč. gospa Katarina Majhnič. — Nedeljo, dne 20. januarija, na praznik presladkega Imena Jezusovega, je

premilostni obhajal službo božjo v svoji rodni župniji, v Begunjah na Gorenškem. — s —

Opomnja. Kakor smo pisali — tudi nénéaročniki obdržite blagohotno Daničino 4., 5. in 6. številko. Prosimo pa, da 7. številko prijazno vrne vsak, kdor lista ne naroči.

Založništvo.

Slavna Fran Josipova bolnica usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem Mestu je od 1. januarija do konca decembra 1900 oskrbovala po stauu in obrti naslednje število bolnikov:

Ostalih koncem l. 1899	65	Prenesek	139	Prenesek	1106	Prenesek	1268
Brivcev	1	Kleparjev	3	Mizarjev	7	Tovarnih delalcev	29
Brusačev	1	Ključavničarjev	7	Mlinarjev	11	Trgovcev	4
Cerkovnikov	3	Klobučarjev	1	Občinskih revežev	26	Trgovskih pomočnikov	1
Cestarjev	2	Kmetskega ljudstva	900	Oglarjev	3	» potovalcev	4
Častnikov c. in kr	1	Knjigovezcev	1	Opekarjev	7	Učencev kmet. šole	8
Črevljarjev	24	Kolarjev	2	Pekarjev	6	Uradnih slug	2
Črkostavcev	2	Kovačev	13	Penzionistov	2	Uradnik c. kr. morna-	
Dijurnistov	3	Konjedercev	1	Puškarjev	1	rice	1
Dimnikarjev	1	Krojačev	18	Redarjev	1	Urarjev	2
Državnih uradnikov c. kr.	1	Krošnjarjev	11	Redovnikov	13	Usinjarjev	9
Duhovnikov	14	Laborantov	1	Rudokopov	2	Vrtnarjev	3
Gimnazijalcev	12	Lončarjev	2	Sedlarjev	1	Zaselnikov	4
Gozdarskih delalcev	6	Markerjev	1	Strežajev	2	Zidarjev	15
Kamenosekov	1	Medarjev	1	Šolarjev	70	Zlatarjev	1
Kiparjev	2	Mesarjev	5	Tesarjev	10	Želzniskih delalcev	1
Znesek	139	Znesek	1106	Znesek	1268	Vsota	1352

Pregled bolnikov, sprejetih od 1. januarija do konca decembra 1900, po njihovi domovini je naslednji:

Ostalih koncem l. 1899	65						
Iz Avstrije, spodnje	1	Iz Italije	10	Iz Moravske	2	Iz Švice	1
» Bavarske	1	» Koroške	3	» Ogerske	3	» Zedinjenih držav Sev.	
» Hrvatske	43	» Kranjske	1172	» Primorske	27	Amerike	4
		» Nemčije	2	» Štajarske	18	Vsota	1352

Glede vere bilo je med 1287timi tekom leta 1900 sprejetimi bolniki 1274 rimsko-katolikov, 12 grko-katolikov in 1 pravoslaven.

Od 1352 tekom leta 1900 oskrbovanih bolnikov je zapustilo bolnico:

ozdravljenih	982,
zboljšanih	229,
neozdravljenih	39,
umrlo jih je	33,
v oskrbovanji ostalo	69,

Skupaj . . . . . 1352.

Bilo je toraj 72·63 % ozdravljenih(odbitkom jetike in ostarelosti 76·59 %) in 16·93 % zboljšanih. Če se od 39 neozdravljenih odštejejo 6 ozdravljivi slučajji, ki so po odklonitvi nasvetovanega zdravljenja zapustili bolnico neozdravljeni, ostane 33, oziroma 2·45 % neozdravljenih. Umrlo jih je odbitkom 4 umirajočih privedenih 2·15 %.

Iz bolničnega VII. letnega poročila. Prijor Kojetan Popotnik.